

Tilanne 31.7.2014	€
Lahjoitukset	10,3 MEUR
Käytetyt varat	7,9 MEUR
Sitoumukset	1,5 MEUR

Puhdas Itämeri -hankkeiden tavoitteet

John Nurmisen Säätiön Puhdas Itämeri -hankkeilla on kaksi toiminta-aluetta: Itämeren rehevöitymistä ehkäisevät, fosforipäästöjen vähentämiseen tähtäävät hankkeet sekä Suomenlahden öljyliikenteen turvallisuutta edistävä Tankkeriturva-hanke. Rehevöitymishankkeita johtaa Marjukka Porvari ja Tankkeriturva-hanketta Pekka Laaksonen. Yhteensä kaikkien hankkeiden ja niiden tukitoimien parissa työskentelee kymmenen henkilöä, joista kolme osaaikaisesti.

Rehevöitymishankkeiden tavoitteena on vähentää vuosittain Itämereen päätyvän fosforin määrää yhteensä 2500 tonnilla. Rehevöitymishankkeita on tällä hetkellä käynnissä 11 hankekohteessa; kahdeksan kohteen osalta hankkeet on saatu päätökseen. Lisäksi John Nurmisen Säätiö on kahdessa kohteessa ollut mukana tarjoamassa teknistä asiantuntemusta ja vaikuttamassa siten fosforipäästöjen vähentämiseen.

Tankkeriturva-hankkeessa pienennetään merkittävästi suuren öljytankkerionnettomuuden riskiä Suomenlahdella, kehittämällä ja ottamalla käyttöön ENSI-navigointipalvelu. Palvelu parantaa tiedonvaihtoa aluksen komentosillan ja meriliikenteen ohjauksen välillä, sekä parantaa edellytyksiä ennakoivalle alusliikenteen ohjaukselle. Meriliikenteenohjaus saa tietoonsa alusten tarkat reittisuunnitelmat, ja tankkerit puolestaan saavat ENSI-portaalin kautta tarvitsemaansa reittikohtaista navigointi-informaatiota. Hankkeen pääyhteistyökumppani on Liikennevirasto.

Rehevöitymishankkeet

Rehevöitymishankkeiden vaikutukset näkyivät kesällä Suomenlahdella ennätyskirkkaina vesinä. Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) mukaan heinä-elokuun keskimääräiset levien määrää kuvaavat klorofylliarvot olivat Suomenlahden itäisimmillä havaintopaikoilla 2000-luvun alimmalla tasolla. Kaksi tähän eniten vaikuttanutta toimenpidettä ovat Pietarin jätevesien tehostettu ravinteidenpoisto sekä Kingiseppin jätekipsivuoren fosforipäästöjen loppuminen.

Investointisuunnitelmat ja säätiön sekä vesilaitosten väliset investointisopimukset Luoteis-Venäjällä sijaitsevien Hatsinan ja Viipurin kaupunkien jätevedenpuhdistamoiden fosforinpoistojärjestelmien rakentamiseksi ovat valmiita. Hatsinan hankkeelle on saatu Venäjän viranomaisilta virallinen rekisteröinti, jonka perusteella laitetoimituksille saadaan tulli- ja verovapaus. Laitetoimituksen ensimmäisen erän, kemiallisen fosforinpoiston laitteiston, toimittaja on valittu tarjouskilpailulla.

Laitteet pyritään toimittamaan Hatsinaan syksyn 2014 aikana. Viipurin hanke on viivästynyt kaupungin vesilaitoksessa tapahtuneiden henkilövaihdosten ja organisaatiomuutosten vuoksi sekä kokoojaviemäriputken hajoamisen vuoksi. Helmikuussa 2014 Viipurissa on avattu uusi kokoojaviemäri ja fosforinpoistohanketta on siten päästy jatkamaan. Hankkeelle haetaan parhaillaan laitteiden maahantuontiin tarvittavaa Venäjän viranomaisten rekisteröintiä. Säätiö vastaa Viipurissa ja Hatsinassa laitehankintojen ja vesilaitokset asennusten sekä rakennustöiden kustannuksista. Hankkeiden myötä Hatsinasta Suomenlahteen päätyvä vuotuinen fosforikuorma pienenee 30 tonnilla ja Viipurissa 20 tonnilla.

EU:n Itämeriohjelma on osarahoittanut kahta Puhdas Itämeri -hankkeiden projektia, PURE- ja PRESTO- hankkeita, joissa säätiö toteuttaa ravinteiden poistoa tehostavia investointeja. PURE-projektin (Project on Urban Reduction of Eutrophication) päätyttyä säätiö jatkaa yhteistyötä Brestin vesilaitoksen kanssa fosforinpoistoprosessin ohjausjärjestelmän parantamiseksi.

PRESTO-hankkeessa (Project on Reduction of Eutrophication of the Sea Today) investoidaan tehostettuun ravinteidenpoistoon kolmen valkovenäläisen kaupungin jätevedenpuhdistamolla: Grodnossa, Vitebskissä ja Molodetšnossa. Rakennustyöt ja laitteiden asentaminen puhdistamoille käynnistyivät syksyllä 2013 ja saatiin valmiiksi elokuun 2014 lopussa. Alustavien arvioiden mukaan PRESTO-hankkeen investoinneilla pienennetään puhdistamoilta vesistöihin päätyvää fosforikuormaa jopa 500 tonnilla vuodessa.

PRESTO-projektin kokonaisbudjetti on 4,55 miljoonaa euroa, josta jätevedenpuhdistamoille investoidaan 2 miljoonaa euroa. EU:n Itämeriohjelma rahoittaa suurimman osan projektista: se kattaa 75-90 % yhteistyökumppanien projektikustannuksista (riippuen missä maassa yhteistyökumppani toimii). Lisäksi Suomen ympäristöministeriö tukee suomalaisia yhteistyökumppaneita summalla, joka kattaa suurimman osan näiden omista kustannuksista.

Toukokuussa 2012 Baltic Sea Action Plan Trust Fund myönsi rahoituksen säätiön ja Udarnikin kanalan yhteishankkeelle, jossa pyritään vähentämään tilan alueella olevista vuotavista lanta-altaista Itämereen päätyvää ravinnekuormitusta. Selvitys lannankäsittelyn parantamisesta Viipurin alueella sijaitsevassa Udarnikissa valmistui kesällä 2012. Udarnik rakensi alueelle uuden lanta-altaan syksyllä 2012 ja on käynnistänyt kahden uuden lanta-altaan suunnittelun. Säätiö ja Udarnikin kanalan omistajat ovat selvittäneet yhdessä vaihtoehtoja, joilla minimoidaan vanhan ja uusien lanta-aitaiden vuotoriskit ympäristöön. Keväällä 2014 on haettu lisärahoitusta tilalle toimitettavalle suodatusjärjestelmälle, jonka avulla voitaisiin käsitellä lanta-aitaiden valumavedet ja siten estää ravinnepestöt ympäröiviin vesistöihin. Lisärahoitus myönnettiin syyskuussa 2014.

Venäjällä Laukaanjoen varrella Kingiseppissä sijaitsevan Fosforit-lannoitetehtaan kipsikasasta valuneet, arviolta 1700 tonnin vuotuiset fosforipäästöt Suomenlahteen saatiin kuriin tehtaan rakennettua alueelle valumavesien puhdistusjärjestelmän maaliskuussa 2012. Kesällä 2013 kansainvälinen konsulttiyritys Atkins palkattiin arvioimaan puhdistusjärjestelmän toimivuutta sekä seuraamaan fosforipäästöjen kehitystä. Säätiö seuraa Atkinsin työtä osallistumalla työn käytännön toteutukseen sekä hankkeen ohjausryhmään, jolle Atkins raportoi tulokset. Atkinsin ottamien näyttöjen mukaan Laukaanjoen fosforipitoisuus on pysynyt samalla alhaisella tasolla, johon päästiin puhdistusjärjestelmän käynnistämisen myötä. Puhdistusjärjestelmän sekä päästöjen seuranta- ja arviointityö jatkuu vuoden 2014 syksyyn asti.

Säätiö valmistelee parhaillaan useita uusia rehevöittävästä ravinnekuorman vähentämiseen tähtääviä hankkeita, jotka liittyvät jätevesien puhdistuksen tehostamiseen etenkin Puolassa, Valko-

Venäjällä ja Kaliningradin sekä Leningradin alueilla Venäjällä. Lisäksi säätiö selvittää mahdollisuutta uuden hankkeen käynnistämiseksi Saaristomeren alueella.

Tankkeriturva-hanke

Hankkeessa kehitetyn ENSI-navigointipalvelun (Enhanced Navigation Support Information) lopullinen omistaja on Liikennevirasto, joka myös vastaa palvelun toteutuksesta ja jatkokehityksestä. John Nurmisen Säätiön rooli hankkeessa oli ENSI-määrittelytyön johtaminen sekä eri toimijoiden yhteen saattaminen palvelun luomisen ja käyttöönoton nopeuttamiseksi.

ENSI-palvelu on nyt Liikenneviraston vastuulla. John Nurmisen Säätiön ja Liikenneviraston solmiman yhteistyösopimuksen mukaisesti säätiö on osallistunut ENSIn käyttöönottoon ja kehittämiseen ohjaamalla projektipäällikkönsä työpanoksen Liikenneviraston käytettäväksi.

Hankkeen kannalta kevään 2014 merkittäviä tapahtumia ovat olleet mm. uusien alusten rekrytoiminen palvelun piiriin, kehittyneemmän ENSI-palvelun version julkaiseminen sekä näkyvä esilläolo IALA:n (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities) konferenssissa. ENSI-palvelun saamista mukaan yhteiseurooppalaiseen e-navigointikeskeiseen hankkeeseen on valmisteltu päämääränä ENSIn maaverkon kehittäminen ja kansainvälistäminen.

Varainhankinta

Puhdas Itämeri -hankkeet rahoitetaan yksityisin lahjoituksin ja julkisella rahoituksella. Pääyhteistyökumppaneista Bergsrådinnan Sophie von Julins Stiftelse jatkaa Puhdas Itämeri -hankkeiden tukijana. Lisäksi keväällä 2013 käynnistetty Horisontti-kampanja jatkuu vuonna 2014. Kampanjaan osallistuvat saavat nimikoidun laatan Jätkäsaarenlaituriin nousevaan *Horisontti*-taideteokseen.

31.7.2014 mennessä varoja on kerätty yhteensä noin 10,3 miljoonaa euroa, josta noin 7,6 miljoonaa euroa on käytetty hankkeiden toteuttamiseen. Sitoumusten määrä, eli nyt käynnissä ja suunnitteilla oleviin hankkeisiin varattu summa, on 1,5 miljoonaa euroa. Sitoumuksiin varattu summa on riippuvainen hankkeiden aikatauluista. Hallituksen päätöksen mukaan annettujen sitoumusten ei tule ylittää kerättyjä varoja.

Suomenlahden tila kesällä 2014 osoittaa, että säätiön hankkeet ovat olleet tuloksellisia. Samaan tulokseen päätyminen muualla Itämerellä vaatii lisää tukea. Saaristomeren tilan parantamiseksi tehokkainta on keskittää toimenpiteet Itämeren pääaltaan tilaa parantaviin hankkeisiin Puolassa, Baltiassa, Kaliningradissa ja Valko-Venäjällä.

Tällä hetkellä varoja kerätään Rehevöitymishankkeisiin ja uusien, erilaisten hankekohteiden identifiointiin, joilla voidaan turvata Itämeren ravinnepestöjen väheneminen myös tulevaisuudessa. Rahoituksen arvioitu tarve on yli 2 miljoonaa euroa, mutta tulee tarkentumaan vasta hankekohteiden identifiointin myötä.

Annamari Arrakoski-Engardt
Asiamies
John Nurmisen Säätiö